

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 10ης Ιανουαρίου 2019¹

Υπόθεση C-507/17

Google LLC, διαδόχου της Google Inc.
κατά
Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)
παρισταμένων των:
Wikimedia Foundation Inc.,
Fondation pour la liberté de la presse,
Microsoft Corp.,
Reporters Committee for Freedom of the Press κ.λπ.,
Article 19 κ.λπ.,
Internet Freedom Foundation κ.λπ.,
Défenseur des droits

[αίτηση του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων – Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google, C-131/12 – Διαγραφή συνδέσμων ως προς το όνομα τομέα που αντιστοιχεί στο κράτος μέλος όπου υποβλήθηκε η αίτηση διαγραφής συνδέσμων ή ως προς τις γεωγραφικές επεκτάσεις των ονομάτων τομέα της μηχανής αναζήτησης που αντιστοιχούν στο σύνολο των κρατών μελών»

I. Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία) υποβάλλεται σε συνέχεια της απόφασης Google Spain και Google² και παρέχει, μεταξύ άλλων, στο Δικαστήριο την ευκαιρία να αποσαφηνίσει το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46/ΕΚ³. Όπως είναι γνωστό, στην υπόθεση εκείνη το Δικαστήριο καθιέρωσε «δικαίωμα στη λήθη», υπό την έννοια ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, φυσικό πρόσωπο δύναται να ζητήσει τη διαγραφή διαδικτυακών συνδέσμων από τον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης. Στην υπό κρίση υπόθεση, ζητείται από το Δικαστήριο να διευκρινίσει το εδαφικό πεδίο της διαγραφής συνδέσμων και αν οι διατάξεις της οδηγίας 95/46 επιβάλλουν διαγραφή συνδέσμων σε εθνική, ευρωπαϊκή ή παγκόσμια κλίμακα.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

³ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 1995, L 281, σ. 31).

2. Στην υπό κρίση υπόθεση, θα προτείνω στο Δικαστήριο τη διαγραφή συνδέσμων σε ευρωπαϊκό επίπεδο: ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης θα πρέπει να υποχρεούται να απαλείψει τους συνδέσμους από τα αποτελέσματα που εμφανίζονται κατόπιν αναζήτησης από τόπο που βρίσκεται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 95/46

3. Σκοπός της οδηγίας 95/46, κατά το άρθρο της 1, είναι η προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων, και ιδίως της ιδιωτικής ζωής, έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και η εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.

4. Το άρθρο 2 της οδηγίας 95/46 ορίζει ότι, «[γ]ια τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- α) “δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα”, κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί “το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα”· ως πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί λογίζεται το πρόσωπο εκείνο που μπορεί να προσδιοριστεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από φυσική, βιολογική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική άποψη·
- β) “επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα” “επεξεργασία”, κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιούνται με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων διαδικασιών και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώρηση, η οργάνωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η τροποποίηση, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η ανακοίνωση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η εναρμόνιση ή ο συνδυασμός, καθώς και το κλείδωμα, η διαγραφή ή η καταστροφή·

[...]

- δ) “υπεύθυνος της επεξεργασίας”, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος φορέας που μόνος ή από κοινού με άλλους καθορίζει τους στόχους και τον τρόπο της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Όταν οι στόχοι και ο τρόπος της επεξεργασίας καθορίζονται από νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις, εθνικές ή κοινοτικές, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή τα ειδικά κριτήρια για τον ορισμό του μπορούν να καθορίζονται από το εθνικό ή το κοινοτικό δίκαιο·

[...]

- η) “συγκατάθεση του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα”, κάθε δήλωση βουλήσεως, ελεύθερας, ρητής και εν πλήρει επιγνώσει, με την οποία το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.»

5. Το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας εφαρμόζονται στην αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων που περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.»

6. Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο», ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος εφαρμόζει τις εθνικές διατάξεις που θεσπίζει δυνάμει της παρούσας οδηγίας σε κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον:

α) η επεξεργασία εκτελείται στα πλαίσια των δραστηριοτήτων υπευθύνου εγκατεστημένου στο έδαφος του κράτους μέλους. Όταν ο ίδιος υπεύθυνος είναι εγκατεστημένος στο έδαφος περισσοτέρων του ενός κρατών μελών, πρέπει να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται ότι κάθε εγκατάστασή του πληροί τις απαιτήσεις που προβλέπει η εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία·

[...]».

7. Στο κεφάλαιο II, τμήμα I, με τίτλο «Αρχές που πρέπει να τηρούνται ως προς την ποιότητα των δεδομένων», το άρθρο 6 της οδηγίας 95/46 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει:

α) να υφίστανται σύννομη και θεμιτή επεξεργασία·

β) να συλλέγονται για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και η μεταγενέστερη επεξεργασία τους να συμβιβάζεται με τους σκοπούς αυτούς. Η μεταγενέστερη επεξεργασία για ιστορικούς, στατιστικούς ή επιστημονικούς σκοπούς δεν θεωρείται ασυμβίβαστη εφόσον τα κράτη μέλη προβλέπουν κατάλληλες εγγυήσεις·

γ) να είναι κατάλληλα, συναφή προς το θέμα και όχι υπερβολικά σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται και υφίστανται επεξεργασία·

δ) να είναι ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να ενημερώνονται· πρέπει να λαμβάνονται όλα τα εύλογα μέτρα ώστε δεδομένα ανακριβή ή ελλιπή σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους έχουν συλλεγεί ή υφίστανται κατόπιν επεξεργασία να διαγράφονται ή να διορθώνονται·

ε) να διατηρούνται με μορφή που επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των προσώπων στα οποία αναφέρονται μόνο κατά τη διάρκεια περιόδου που δεν υπερβαίνει την απαιτούμενη για την επίτευξη των σκοπών για τους οποίους έχουν συλλεγεί ή για τους οποίους αργότερα υφίστανται επεξεργασία. Τα κράτη μέλη προβλέπουν κατάλληλες εγγυήσεις για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που διατηρούνται πέραν της περιόδου αυτής για σκοπούς ιστορικούς, στατιστικούς ή επιστημονικούς.

2. Εναπόκειται στον υπεύθυνο της επεξεργασίας να εξασφαλίσει την τήρηση της παραγράφου 1.»

8. Στο κεφάλαιο II, τμήμα II, με τίτλο «Βασικές αρχές της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων», το άρθρο 7 της οδηγίας 95/46 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να γίνεται μόνον εάν:

[...]

στ) είναι απαραίτητη για την επίτευξη του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα, υπό τον όρο ότι δεν προέχει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα που χρήζουν προστασίας δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 1, της παρούσας οδηγίας.»

9. Το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Δικαίωμα πρόσβασης», προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη εγγυώνται στα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα το δικαίωμα να λαμβάνουν από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας:

[...]

β) κατά περίπτωση, τη διόρθωση, τη διαγραφή ή το κλείδωμα των δεδομένων των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, ιδίως λόγω ελλειπών ή ανακριβών χαρακτηριστικών των δεδομένων·

[...]».

10. Το άρθρο 14 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Δικαίωμα αντίταξης του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα», έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν στο πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα το δικαίωμα:

α) τουλάχιστον στις περιπτώσεις του άρθρου 7 στοιχεία ε) και στ), να αντιτάσσεται ανά πάσα στιγμή, για επιτακτικούς και νόμιμους λόγους σχετικούς με την προσωπική του κατάσταση, στην επεξεργασία των δεδομένων που το αφορούν, εκτός εάν στην εθνική νομοθεσία ορίζεται άλλως. Σε περίπτωση αιτιολογημένης αντίταξης, η επεξεργασία δεν μπορεί πλέον να αφορά τα δεδομένα αυτά·

[...]».

11. Το άρθρο 28 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Αρχή ελέγχου», έχει ως εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος προβλέπει ότι μία ή περισσότερες δημόσιες αρχές επιφορτίζονται με τον έλεγχο της εφαρμογής, στο έδαφός του, των εθνικών διατάξεων που έχουν θεσπισθεί από τα κράτη μέλη, κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

[...]

3. Κάθε αρχή ελέγχου διαθέτει συγκεκριμένα:

- μέσα για τη διεξαγωγή έρευνας, όπως το δικαίωμα να έχει πρόσβαση στα δεδομένα που αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας και το δικαίωμα να συλλέγει κάθε αναγκαία πληροφορία για την εκπλήρωση της αποστολής ελέγχου,
- αποτελεσματικές εξουσίες παρέμβασης, όπως για παράδειγμα την εξουσία [...] να επιτάσσει τη δέσμευση, διαγραφή ή την καταστροφή δεδομένων, να απαγορεύει επίσης προσωρινά ή οριστικά την επεξεργασία [...],

[...]

Κατά των αποφάσεων της αρχής ελέγχου μπορούν να ασκηθούν ένδικα μέσα.

4. Κάθε πρόσωπο ή κάθε ένωση που το εκπροσωπεί μπορεί να υποβάλει σε κάθε αρχή ελέγχου αίτηση σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών του έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο αιτών ενημερώνεται σχετικά με τη συνέχεια που δίδεται στην αίτησή του.

[...]

6. Κάθε αρχή ελέγχου είναι αρμόδια, ανεξάρτητα από την εθνική νομοθεσία που εφαρμόζεται στη συγκεκριμένη επεξεργασία, για την άσκηση, στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο υπάγεται, των εξουσιών που διαθέτει σύμφωνα με την παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου. Κάθε αρχή μπορεί να κληθεί να ασκήσει τις εξουσίες της από αρχή άλλου κράτους μέλους.

Οι αρχές ελέγχου διατηρούν μεταξύ τους την αναγκαία συνεργασία για την εκπλήρωση της αποστολής τους, ιδίως με την ανταλλαγή όλων των χρήσιμων πληροφοριών.

[...]»

2. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2016/679

12. Δυνάμει του άρθρου του 99, παράγραφος 2, ο κανονισμός (ΕΕ) 2016/679⁴ εφαρμόζεται από τις 25 Μαΐου 2018. Το άρθρο 94, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει ότι η οδηγία 95/46 καταργείται από την ίδια ημερομηνία.

13. Το άρθρο 17 του ως άνω κανονισμού, με τίτλο «Δικαίωμα διαγραφής (“δικαίωμα στη λήθη”）」, έχει ως εξής:

«1. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τη διαγραφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να διαγράψει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, εάν ισχύει ένας από τους ακόλουθους λόγους:

- α) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι πλέον απαραίτητα σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν ή υποβλήθηκαν κατ’ άλλο τρόπο σε επεξεργασία,
- β) το υποκείμενο των δεδομένων ανακαλεί τη συγκατάθεση επί της οποίας βασίζεται η επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο α) ή το άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο α) και δεν υπάρχει άλλη νομική βάση για την επεξεργασία,
- γ) το υποκείμενο των δεδομένων αντιτίθεται στην επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 21 παράγραφος 1 και δεν υπάρχουν επιτακτικοί και νόμιμοι λόγοι για την επεξεργασία ή το υποκείμενο των δεδομένων αντιτίθεται στην επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 21 παράγραφος 2,
- δ) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβλήθηκαν σε επεξεργασία παράνομα,
- ε) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να διαγραφούν, ώστε να τηρηθεί νομική υποχρέωση βάσει του ενωσιακού δικαίου ή του δικαίου κράτους μέλους, στην οποία υπόκειται ο υπεύθυνος επεξεργασίας,

⁴ Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ 2016, L 119, σ. 1), και διορθωτικό (ΕΕ 2018, L 127, σ. 2).

στ) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν συλλεχθεί σε σχέση με την προσφορά υπηρεσιών της κοινότητας των πληροφοριών που αναφέρονται στο άρθρο 8 παράγραφος 1.

2. Όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει δημοσιοποιήσει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και υποχρεούται σύμφωνα με την παράγραφο 1 να διαγράψει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τη διαθέσιμη τεχνολογία και το κόστος εφαρμογής, λαμβάνει εύλογα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών μέτρων, για να ενημερώσει τους υπευθύνους επεξεργασίας που επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ότι το υποκείμενο των δεδομένων ζήτησε τη διαγραφή από αυτούς τους υπευθύνους επεξεργασίας τυχόν συνδέσμων με τα δεδομένα αυτά ή αντιγράφων ή αναπαραγωγών των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 δεν εφαρμόζονται στον βαθμό που η επεξεργασία είναι απαραίτητη:

- α) για την άσκηση του δικαιώματος ελευθερίας της έκφρασης και του δικαιώματος στην ενημέρωση,
- β) για την τήρηση νομικής υποχρέωσης που επιβάλλει την επεξεργασία βάσει του δικαίου της Ένωσης ή του δικαίου κράτους μέλους στο οποίο υπάγεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο της επεξεργασίας,
- γ) για λόγους δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχεία η) και θ), καθώς και το άρθρο 9 παράγραφος 3,
- δ) για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1, εφόσον το δικαίωμα που αναφέρεται στην παράγραφο 1 είναι πιθανόν να καταστήσει αδύνατη ή να εμποδίσει σε μεγάλο βαθμό την επίτευξη σκοπών της εν λόγω επεξεργασίας, ή
- ε) για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων.»

14. Το άρθρο 18 του κανονισμού 2016/679, με τίτλο «Δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας», έχει ως εξής:

«1. Το υποκείμενο των δεδομένων δικαιούται να εξασφαλίζει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τον περιορισμό της επεξεργασίας, όταν ισχύει ένα από τα ακόλουθα:

- α) η ακρίβεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αμφισβητείται από το υποκείμενο των δεδομένων, για χρονικό διάστημα που επιτρέπει στον υπεύθυνο επεξεργασίας να επαληθεύσει την ακρίβεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,
- β) η επεξεργασία είναι παράνομη και το υποκείμενο των δεδομένων αντιτάσσεται στη διαγραφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ζητεί, αντ' αυτής, τον περιορισμό της χρήσης τους,

[...]

- δ) το υποκείμενο των δεδομένων έχει αντιρρήσεις για την επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 21 παράγραφος 1, εν αναμονή της επαλήθευσης του κατά πόσον οι νόμιμοι λόγοι του υπευθύνου επεξεργασίας υπερσχύουν έναντι των λόγων του υποκειμένου των δεδομένων.

2. Όταν η επεξεργασία έχει περιοριστεί σύμφωνα με την παράγραφο 1, τα εν λόγω δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εκτός της αποθήκευσης, υφίστανται επεξεργασία μόνο με τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων ή για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων ή για την προστασία των δικαιωμάτων άλλου φυσικού ή νομικού προσώπου ή για λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος της Ένωσης ή κράτους μέλους.

3. Το υποκείμενο των δεδομένων το οποίο έχει εξασφαλίσει τον περιορισμό της επεξεργασίας σύμφωνα με την παράγραφο 1 ενημερώνεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας πριν από την άρση του περιορισμού επεξεργασίας.»

15. Το άρθρο 21 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα εναντίωσης», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Το υποκείμενο των δεδομένων δικαιούται να αντιτάσσεται, ανά πάσα στιγμή και για λόγους που σχετίζονται με την ιδιαίτερη κατάστασή του, στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, η οποία βασίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε) ή στ), περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ βάσει των εν λόγω διατάξεων. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν υποβάλλει πλέον τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σε επεξεργασία, εκτός εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας καταδείξει επιτακτικούς και νόμιμους λόγους για την επεξεργασία οι οποίοι υπερσχύουν των συμφερόντων, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων ή για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων.»

16. Το άρθρο 85 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Επεξεργασία και ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διά νόμου συμβιβάζουν το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του παρόντος κανονισμού με το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης και πληροφόρησης, συμπεριλαμβανομένης της επεξεργασίας για δημοσιογραφικούς σκοπούς και για σκοπούς πανεπιστημιακής, καλλιτεχνικής ή λογοτεχνικής έκφρασης.

2. Για την επεξεργασία που διενεργείται για δημοσιογραφικούς σκοπούς ή για σκοπούς ακαδημαϊκής, καλλιτεχνικής ή λογοτεχνικής έκφρασης, τα κράτη μέλη προβλέπουν εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις από το κεφάλαιο II (αρχές), το κεφάλαιο III (δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων), το κεφάλαιο IV (υπεύθυνος επεξεργασίας και εκτελών την επεξεργασία), το κεφάλαιο V (διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς), το κεφάλαιο VI (ανεξάρτητες εποπτικές αρχές), το κεφάλαιο VII (συνεργασία και συνεκτικότητα) και το κεφάλαιο IX (ειδικές περιπτώσεις επεξεργασίας δεδομένων), εφόσον αυτές είναι αναγκαίες για να συμβιβαστεί το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με την ελευθερία της έκφρασης και πληροφόρησης.

3. Κάθε κράτος μέλος κοινοποιεί στην Επιτροπή τις διατάξεις που θεσπίζει στο δίκαιό του δυνάμει της παραγράφου 2 και, χωρίς καθυστέρηση, κάθε επακόλουθο τροποποιητικό νόμο ή τροποποίησή τους.»

B. Το γαλλικό δίκαιο

17. Η εφαρμογή της οδηγίας 95/46 στη γαλλική έννομη τάξη διασφαλίζεται με τον loi n° 78-17 du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés (νόμο 78-17, της 6ης Ιανουαρίου 1978, περί πληροφορικής, αρχείων και ελευθεριών, στο εξής: νόμος της 6ης Ιανουαρίου 1978).

III. Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία της κύριας δίκης

18. Με απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, η πρόεδρος της Commission nationale de l'informatique et des libertés (εθνικής επιτροπής πληροφορικής και ελευθεριών, στο εξής: CNIL) απηύθυνε προειδοποίηση στην εταιρία Google LLC, καλώντας την, στην περίπτωση που ικανοποιεί αίτημα φυσικού προσώπου για την απάλειψη συνδέσμων προς ιστοσελίδες από τον κατάλογο αποτελεσμάτων που εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμό του, να απαλείφει τους συνδέσμους αυτούς ως προς όλα τα ονόματα τομέα που χρησιμοποιεί για τη μηχανή αναζήτησης την οποία εκμεταλλεύεται.

19. Η Google αρνήθηκε να συμμορφωθεί προς την προειδοποίηση αυτή και περιορίστηκε στην απάλειψη των επίμαχων συνδέσμων μόνον από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων που γίνονται από όνομα τομέα της ως άνω μηχανής αναζήτησης που αντιστοιχεί σε κράτος μέλος της Ένωσης.

20. Εξάλλου, η CNIL έκρινε ανεπαρκή τη συμπληρωματική πρόταση εφαρμογής του λεγόμενου «γεωγραφικού αποκλεισμού», την οποία υπέβαλε η Google μετά τη λήξη της ταχθείσας προθεσμίας για συμμόρφωση και η οποία συνίσταται στον αποκλεισμό της πρόσβασης, από διεύθυνση IP που τεκμαίρεται ότι βρίσκεται στο κράτος κατοικίας του υποκειμένου των δεδομένων, στα επίμαχα αποτελέσματα που εμφανίζονται κατόπιν αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμο του υποκειμένου αυτού, ανεξαρτήτως του συγκεκριμένου ονόματος τομέα της ως άνω μηχανής αναζήτησης που χρησιμοποιεί ο χρήστης του διαδικτύου.

21. Η CNIL, αφού διαπίστωσε ότι η Google δεν είχε συμμορφωθεί με την εν λόγω προειδοποίηση εντός της ταχθείσας προθεσμίας, της επέβαλε, με απόφαση της 10ης Μαρτίου 2016, κύρωση ποσού 100 000 ευρώ, η οποία δημοσιοποιήθηκε.

22. Η Google προσέφυγε ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία) ζητώντας την ακύρωση της απόφασης αυτής.

23. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) έκρινε παραδεκτές τις παρεμβάσεις των Wikimedia Foundation Inc., Fondation pour la liberté de la presse, Microsoft Corp., Reporters Committee for Freedom of the Press κ.λπ., Article 19 κ.λπ. και Internet Freedom Foundation κ.λπ., οι οποίοι δικαιολόγησαν εύλογο συμφέρον για την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

24. Το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) επισημαίνει ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που γίνεται από τη μηχανή αναζήτησης την οποία εκμεταλλεύεται η Google εμπίπτει, λαμβανομένων υπόψη των δραστηριοτήτων προώθησης και πώλησης διαφημιστικού χώρου που ασκεί στη Γαλλία η θυγατρική της εταιρία Google France, στο πεδίο εφαρμογής του νόμου της 6ης Ιανουαρίου 1978, ο οποίος διασφαλίζει τη μεταφορά της οδηγίας 95/46 στο γαλλικό δίκαιο.

25. Εξάλλου, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) διαπιστώνει ότι η Google χρησιμοποιεί για τη μηχανή αναζήτησης που εκμεταλλεύεται ονόματα τομέα με διαφορετικές γεωγραφικές καταλήξεις, προκειμένου τα εμφανιζόμενα αποτελέσματα να προσαρμόζονται στις γλωσσικές ιδίως ιδιαιτερότητες των διαφόρων κρατών στα οποία δραστηριοποιείται η εταιρία αυτή. Όταν η αναζήτηση πραγματοποιείται από τον διαδικτυακό τόπο «google.com», η Google προβαίνει καταρχήν σε αυτόματη ανακατεύθυνση της αναζήτησης προς το όνομα τομέα που αντιστοιχεί στο κράτος από το οποίο τεκμαίρεται, βάσει της αναγνώρισης της διεύθυνσης IP του χρήστη του διαδικτύου, ότι πραγματοποιείται η αναζήτηση αυτή. Εντούτοις, ο χρήστης του διαδικτύου μπορεί να πραγματοποιήσει τις αναζητήσεις του μέσω άλλων ονομάτων τομέα της μηχανής αναζήτησης, ανεξάρτητα από τον τόπο στον οποίο αυτός βρίσκεται. Εξάλλου, μολονότι τα αποτελέσματα ενδέχεται να διαφέρουν ανάλογα με το όνομα τομέα της μηχανής αναζήτησης μέσω του οποίου πραγματοποιείται η αναζήτηση, δεν αμφισβητείται ότι οι εμφανιζόμενοι ως απάντηση στην αναζήτηση σύνδεσμοι προέρχονται από κοινές βάσεις δεδομένων και κοινή ευρετηρίαση.

26. Κατά το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας), δεδομένου ότι, αφενός, όλα τα ονόματα τομέα της μηχανής αναζήτησης της Google είναι προσβάσιμα από το γαλλικό έδαφος και, αφετέρου, υπάρχουν δίοδοι επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων ονομάτων τομέα, όπως μαρτυρεί ιδίως η αυτόματη ανακατεύθυνση και η ύπαρξη cookies για ονόματα τομέα διαφορετικά από εκείνα για τα οποία αυτά είχαν αρχικά εγκατασταθεί, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω μηχανή αναζήτησης, για την οποία εξάλλου έχει υποβληθεί μία μόνο δήλωση στην CNIL, διενεργεί ενιαία επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όσον αφορά την εφαρμογή του νόμου της 6ης Ιανουαρίου 1978. Κατά συνέπεια, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω της μηχανής αναζήτησης που εκμεταλλεύεται η Google διενεργείται στο πλαίσιο μιας από τις εγκαταστάσεις της, ήτοι της Google France η οποία είναι εγκατεστημένη στη γαλλική επικράτεια και υπόκειται, ως εκ τούτου, στον νόμο της 6ης Ιανουαρίου 1978.

27. Ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας), η Google υποστήριξε ότι η επίδικη κύρωση στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία των διατάξεων του νόμου της 6ης Ιανουαρίου 1978 οι οποίες μεταφέρουν στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 12, στοιχείο β', και το άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, βάσει των οποίων το Δικαστήριο αναγνώρισε, με την απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google⁵, «δικαίωμα διαγραφής συνδέσμων». Η Google προβάλλει ότι το δικαίωμα αυτό δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι η διαγραφή των επίδικων συνδέσμων πρέπει να καλύπτει, χωρίς εδαφικό περιορισμό, όλα τα ονόματα τομέα της μηχανής αναζήτησης. Περαιτέρω, δεχόμενη μια τέτοια ερμηνεία, η CNIL παραβίασε, κατά την άποψη της Google, τις αναγνωρισμένες από το δημόσιο διεθνές δίκαιο αρχές της αβροφροσύνης και της μη επέμβασης και έθιξε δυσανάλογα τις ελευθερίες έκφρασης, πληροφόρησης και επικοινωνίας και την ελευθερία του Τύπου, τις οποίες κατοχυρώνει μεταξύ άλλων το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

IV. Τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

28. Το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας), αφού διαπίστωσε ότι η επιχειρηματολογία αυτή θέτει πλειάδα σοβαρών ερμηνευτικών ζητημάτων σχετικά με την οδηγία 95/46, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχει το “δικαίωμα διαγραφής συνδέσμων”, όπως καθιερώθηκε από το [Δικαστήριο] στην απόφαση [Google Spain και Google⁶] βάσει των διατάξεων του άρθρου 12, στοιχείο β', και του άρθρου 14, στοιχείο α', της οδηγίας [95/46], την έννοια ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης οφείλει, όταν κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων, να εφαρμόζει τη διαγραφή ως προς το σύνολο των ονομάτων τομέα της μηχανής αναζήτησης που εκμεταλλεύεται, ώστε οι επίμαχοι σύνδεσμοι να μην εμφανίζονται πλέον, ανεξάρτητα από τον τόπο από τον οποίο πραγματοποιείται η αναζήτηση με βάση το ονοματεπώνυμο του αιτούντος, ακόμη και εκτός του εδαφικού πεδίου εφαρμογής της οδηγίας [95/46];
- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, έχει το “δικαίωμα διαγραφής συνδέσμων”, όπως καθιερώθηκε από το [Δικαστήριο] με την προμνημονευθείσα απόφασή του, την έννοια ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης οφείλει, όταν κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων, να απαλείφει τους επίμαχους συνδέσμους μόνον από τα αποτελέσματα που εμφανίζονται κατόπιν αναζήτησης που πραγματοποιείται με βάση το ονοματεπώνυμο του αιτούντος από το όνομα τομέα που αντιστοιχεί στο κράτος στο οποίο τεκμαίρεται ότι υποβλήθηκε η αίτηση ή, γενικότερα, από τα ονόματα τομέα της μηχανής αναζήτησης που αντιστοιχούν στις εθνικές καταλήξεις ονομάτων τομέα της εν λόγω μηχανής αναζήτησης για το σύνολο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

5 Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

6 Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

3) Επιπλέον, συμπληρωματικά προς την υποχρέωση που μνημονεύεται [στο δεύτερο ερώτημα], έχει το “δικαίωμα διαγραφής συνδέσμων”, όπως καθιερώθηκε από το [Δικαστήριο] με την προμνημονευθείσα απόφασή του, την έννοια ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης που κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων οφείλει να απαλείφει, διά της τεχνικής του γεωγραφικού αποκλεισμού, ως προς διεύθυνση IP η οποία τεκμαίρεται ότι βρίσκεται στο κράτος κατοικίας του φορέα του “δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων”, τα επίμαχα αποτελέσματα των αναζητήσεων που πραγματοποιούνται με βάση το ονοματεπώνυμό του, ή ακόμη, γενικότερα, ως προς διεύθυνση IP η οποία τεκμαίρεται ότι βρίσκεται σε κράτος μέλος που υπόκειται στην οδηγία [95/46], και τούτο ανεξάρτητα από το όνομα τομέα που χρησιμοποιεί ο χρήστης του διαδικτύου που πραγματοποιεί την αναζήτηση;»

29. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι Google, CNIL, Wikimedia Foundation, Fondation pour la liberté de la presse, Reporters Committee for Freedom of the Press κ.λπ., Article 19 κ.λπ., Internet Freedom Foundation κ.λπ., Défenseur des droits, η Γαλλική, η Ιρλανδική, η Ελληνική, η Ιταλική, η Αυστριακή και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

30. Όλοι οι ως άνω μετέχοντες στη διαδικασία, πλην του Défenseur des droits, της Ιταλικής Κυβέρνησης και της Microsoft, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους κατά την επ’ ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 11 Σεπτεμβρίου 2018.

V. Ανάλυση

31. Τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο δεν αφορούν την ερμηνεία των διατάξεων του κανονισμού 2016/679 αλλά των διατάξεων της οδηγίας 95/46. Πλην όμως, ο κανονισμός αυτός, ο οποίος έχει εφαρμογή από τις 25 Μαΐου 2018⁷, κατάργησε την οδηγία με ισχύ από την ίδια ημερομηνία⁸.

32. Στο μέτρο που, κατά τα φαινόμενα, σύμφωνα με το γαλλικό διοικητικό δικονομικό δίκαιο, εφαρμοστέο στη διαφορά είναι το ισχύον δίκαιο κατά τον χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης απόφασης, δεν αμφισβητείται ότι στη διαφορά της κύριας δίκης εφαρμόζεται η οδηγία 95/46. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει τις διατάξεις της οδηγίας αυτής.

A. Πρώτο προδικαστικό ερώτημα

33. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το Conseil d’État (Συμβούλιο της Επικρατείας) ζητεί, κατ’ ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, όταν κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων, υποχρεούται να εφαρμόζει τη διαγραφή ως προς το σύνολο των ονομάτων τομέα της μηχανής αναζήτησης που εκμεταλλεύεται, ώστε οι επίμαχοι σύνδεσμοι να μην εμφανίζονται πλέον, ανεξάρτητα από τον τόπο από τον οποίο πραγματοποιείται η αναζήτηση με βάση το ονοματεπώνυμο του αιτούντος.

34. Η CNIL, ο Défenseur des droits καθώς και η Γαλλική, η Ιταλική και η Αυστριακή Κυβέρνηση, επικαλούμενοι την αναγκαιότητα αποτελεσματικής και πλήρους προστασίας του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Χάρτη, και την πρακτική αποτελεσματικότητα του δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων, το οποίο απορρέει από το άρθρο 12, στοιχείο β’, και το άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α’, της οδηγίας 95/46, υποστηρίζουν ότι, για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των δικαιωμάτων αυτών, η υποχρέωση διαγραφής των συνδέσμων θα πρέπει να έχει παγκόσμια εμβέλεια. Αυτή φαίνεται να είναι επίσης η άποψη που

⁷ Δυνάμει του άρθρου 99, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679.

⁸ Βλ. άρθρο 94, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679.

διατύπωσε η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων⁹ στις «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή της απόφασης [Google Spain και Google¹⁰]» της 26ης Νοεμβρίου 2014¹¹ (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές). Συγκεκριμένα, κατά την ομάδα εργασίας του άρθρου 29, «[π]ροκειμένου να κατοχυρώνονται πλήρως τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων, όπως αυτά ορίζονται στην απόφαση του Δικαστηρίου, οι αποφάσεις διαγραφής πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική και πλήρης προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων και να μην είναι εφικτή η καταστρατήγηση του δικαίου της ΕΕ. Υπό την έννοια αυτή, ο περιορισμός της διαγραφής σε τομείς διαδικτύου της ΕΕ με την αιτιολογία ότι οι χρήστες τείνουν να αποκτούν πρόσβαση σε μηχανές αναζήτησης μέσω των οικείων εθνικών τομέων δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκές μέσο για την ικανοποιητική διασφάλιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων σύμφωνα με την απόφαση. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι, σε κάθε περίπτωση, η διαγραφή πρέπει να ισχύει για όλους τους σχετικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των.com»¹².

35. Αντιθέτως, οι Google, Wikimedia Foundation, Fondation pour la liberté de la presse, Reporters Committee for Freedom of the Press κ.λπ., Article 19 κ.λπ., Internet Freedom Foundation κ.λπ., η Ιρλανδική, η Ελληνική και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η καθιέρωση παγκόσμιου δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων βάσει του δικαίου της Ένωσης δεν θα συνάδει ούτε προς αυτό ούτε προς το δημόσιο διεθνές δίκαιο και θα δημιουργήσει επικίνδυνο προηγούμενο το οποίο θα μπορούν να επικαλούνται αυταρχικά καθεστώτα απαιτώντας και αυτά την εφαρμογή σε παγκόσμιο επίπεδο των αποφάσεων λογοκρισίας που λαμβάνουν.

36. Η ιδέα της διαγραφής συνδέσμων με παγκόσμια ισχύ μπορεί να φαίνεται ελκυστική λόγω της ριζοσπαστικότητας, της σαφήνειας, της απλότητας και της αποτελεσματικότητας που τη χαρακτηρίζουν. Εντούτοις, η λύση αυτή δεν με πείθει, καθόσον λαμβάνει υπόψη μόνο τη μία όψη του νομίσματος, ήτοι την προστασία των δεδομένων ενός μεμονωμένου φυσικού προσώπου.

1. Επί της αποφάσεως Google Spain και Google

37. Αφετηρία για την ανάλυσή μου είναι η απόφαση Google Spain και Google¹³.

38. Η απόφαση αυτή δεν καθορίζει το γεωγραφικό πεδίο της διαγραφής συνδέσμων. Περιέχει, εντούτοις, διάφορα στοιχεία, ιδίως όσον αφορά το ζήτημα της εδαφικής εφαρμογής της οδηγίας 95/46, τα οποία είναι σκόπιμο να υπενθυμίστουν εν προκειμένω.

39. Ένα από τα υποβληθέντα ερωτήματα στην υπόθεση εκείνη αφορούσε τις προϋποθέσεις εδαφικής εφαρμογής της οδηγίας 95/46 στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της δραστηριότητας μηχανής αναζήτησης όπως η Google Search, την οποία εκμεταλλεύεται η Google Inc., μητρική εταιρία του ομίλου Google, με έδρα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

40. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε –βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, το οποίο προβλέπει ως κριτήριο ότι «η επεξεργασία [δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα] εκτελείται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων υπευθύνου εγκατεστημένου στο έδαφος κράτους μέλους»–, ότι το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46 καλύπτει τις περιπτώσεις στις οποίες ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης ιδρύει σε ορισμένο κράτος μέλος υποκατάστημα ή

⁹ Με την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2016/679, η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 αντικαταστάθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (βλ. άρθρο 68 και άρθρο 94, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679).

¹⁰ Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

¹¹ Διατίθεται στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp225_fr.pdf.

¹² Βλέπε σημείο 7 των κατευθυντήριων γραμμών.

¹³ Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

θυγατρική που έχει ως σκοπό την προώθηση και την πώληση του διαφημιστικού χώρου ο οποίος διατίθεται στο πλαίσιο της μηχανής αναζήτησης και που ασκεί δραστηριότητα κατευθυνόμενη προς τους κατοίκους του εν λόγω κράτους μέλους (όπως η Google Spain ή, εν προκειμένω, η Google France)¹⁴.

41. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της Google Spain και της Google Inc., ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιούνταν όχι «στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων» της Google Spain, αλλά αποκλειστικά από την Google Inc., η οποία κατά τα φαινόμενα εκμεταλλευόταν την υπηρεσία Google Search χωρίς οποιαδήποτε παρέμβαση της Google Spain, της οποίας η δραστηριότητα περιοριζόταν στην υποστήριξη της διαφημιστικής δραστηριότητας του ομίλου Google, η οποία ήταν διακριτή από την υπηρεσία μηχανής αναζήτησης που παρείχε.

42. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι σκοπός της οδηγίας 95/46 είναι η διασφάλιση αποτελεσματικής και πλήρους προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων και, ιδίως, του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ότι η φράση «στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων» δεν μπορεί να ερμηνεύεται υπό στενή έννοια¹⁵. Επιπλέον, από το άρθρο 4 της οδηγίας 95/46 προκύπτει ότι βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν, μέσω του καθορισμού ιδιαίτερα ευρέος εδαφικού πεδίου εφαρμογής, να αποτραπεί, αφενός, αποκλεισμός προσώπου από την προστασία που εγγυάται η οδηγία και, αφετέρου, η καταστρατήγηση της εν λόγω προστασίας¹⁶.

2. Επί του τρόπου από τον οποίο πραγματοποιείται η αναζήτηση

43. Όπως και στην υπό κρίση υπόθεση, στην υπόθεση Google Spain και Google¹⁷, διάδικοι της κύριας δίκης ήταν η Google¹⁸, ως προσφεύγουσα, και η κρατική αρχή προστασίας δεδομένων¹⁹, ως καθής, η δε διαφορά είχε ως αντικείμενο απόφαση της εν λόγω αρχής.

44. Παρ' όλα αυτά, το πρόσωπο το οποίο ευρίσκεται στο επίκεντρο της αποφάσεως Google Spain και Google²⁰ είναι αναμφίβολα εκείνο του οποίου τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να προστατευθούν. Το Δικαστήριο δίνει προτεραιότητα στα δικαιώματα του προσώπου αυτού. Η άποψη εκείνου που αναζητεί πληροφορίες λαμβάνεται υπόψη στην απόφαση αυτή μόνο παρεμπιπτόντως²¹. Επομένως, μνημονεύοντας μόνο «τον κατάλογο αποτελεσμάτων, ο οποίος εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου», το Δικαστήριο δεν διευκρίνισε το πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιείται η αναζήτηση αυτή, από ποιον και από πού.

14 Βλ. απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317, σκέψη 60 και σημείο 2 του διατακτικού).

15 Βλ. απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317, σκέψη 53).

16 Βλ. απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317, σκέψη 54).

17 Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

18 Συγκεκριμένα, η Google Spain SL και η Google Inc.

19 Η Agencia Española de Protección de Datos (ισπανική αρχή προστασίας δεδομένων) στην υπόθεση Google Spain και Google και η CNIL στην υπό κρίση υπόθεση.

20 Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

21 Όπως και η θέση του προσώπου που τις διαθέτει αρχικά στο διαδίκτυο. Βλ. επίσης σημερινές προτάσεις μου στην υπόθεση C-136/17, G.C. κ.λπ. (Διαγραφή συνδέσμων προς ευαίσθητα δεδομένα), σημείο 67.

45. Επομένως, καίτοι οι διατάξεις της οδηγίας 95/46 σκοπούν στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, βάσει των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη, του προσώπου του οποίου τα δεδομένα αναζητούνται και, εν συνεχεία, ταξινομούνται, ουδόλως μνημονεύουν το ζήτημα της εδαφικότητας της διαγραφής συνδέσμων. Για παράδειγμα, ούτε στις διατάξεις αυτές ούτε στην απόφαση Google Spain και Google²² διευκρινίζεται αν αναζήτηση που πραγματοποιείται από τη Σιγκαπούρη πρέπει να αντιμετωπιστεί διαφορετικά από αίτημα αναζήτησης το οποίο πραγματοποιείται από το Παρίσι ή το Κατοβίτσε.

46. Κατά την άποψή μου, επιβάλλεται να γίνεται διάκριση ανάλογα με τον τόπο από τον οποίο πραγματοποιείται η αναζήτηση. Η διαγραφή συνδέσμων από τα αποτελέσματα της αναζήτησης δεν πρέπει να αφορά τις αναζητήσεις που διενεργούνται εκτός του εδάφους της Ένωσης.

α) Επί της εδαφικής εφαρμογής της οδηγίας 95/46

47. Δυνάμει του άρθρου 52, παράγραφος 1, ΣΕΕ, οι Συνθήκες εφαρμόζονται στα 28 κράτη μέλη²³. Το έδαφος εκάστου κράτους μέλους ορίζεται βάσει του εθνικού δικαίου και των κανόνων του δημοσίου διεθνούς δικαίου²⁴. Το άρθρο 52, παράγραφος 2, ΣΕΕ προσθέτει ότι το πεδίο εδαφικής εφαρμογής των Συνθηκών προσδιορίζεται στο άρθρο 355 ΣΛΕΕ²⁵. Καταρχήν, το δίκαιο της Ένωσης δεν μπορεί να εφαρμοστεί εκτός του εδάφους αυτού ούτε, κατά συνέπεια, να είναι πηγή δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

48. Τίθεται, επομένως, το ζήτημα αν, κατ' εξαίρεση, το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46 εκτείνεται πέραν των προαναφερθέντων εδαφικών συνόρων, ήτοι αν οι διατάξεις της οδηγίας αυτής πρέπει να ερμηνευθούν ευρέως ώστε να παράγουν αποτελέσματα πέραν των συνόρων αυτών.

49. Φρονώ πως όχι.

50. Βεβαίως, υπάρχουν ορισμένες καταστάσεις στις οποίες το δίκαιο της Ένωσης αναγνωρίζει εξωεδαφικά αποτελέσματα.

51. Όπως υπογραμμίζει και η Γαλλική Κυβέρνηση, κατά πάγια νομολογία στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, το γεγονός ότι επιχείρηση που μετέχει σε συμφωνία που παράγει αποτελέσματα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό ή εφαρμόζει πρακτική τέτοιας φύσης ευρίσκεται σε τρίτη χώρα δεν αποτελεί κώλυμα για την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού της Ένωσης δυνάμει των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, εφόσον η συμφωνία ή η πρακτική αυτή έχει επιπτώσεις στο έδαφος της Ένωσης²⁶.

52. Στον τομέα του δικαίου των σημάτων, το Δικαστήριο έκρινε ότι θα θιγόταν η αποτελεσματικότητα των σχετικών με την προστασία των δικαιωμάτων στα σήματα κανόνων²⁷ εάν η χρήση σημείου πανομοιότυπου ή παρεμφερούς προς καταχωρισμένο εντός της Ένωσης σήμα, στο πλαίσιο προσφοράς προς πώληση ή διαφήμισης μέσω του διαδικτύου με αποδέκτες τους εντός της Ένωσης καταναλωτές,

22 Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

23 Η διάταξη αυτή επιβεβαιώνει τη γενική αρχή του δημοσίου διεθνούς δικαίου ότι οι διεθνείς οργανισμοί δεν διαθέτουν δικό τους έδαφος, αλλά αποτελούνται από τα εδάφη των κρατών μελών τους. Βλ. Kokott, J., «Artikel 52 EUV», in Streinz, R. (επιμ.), *EUV/AEUV*, Beck, 2η έκδοση, Μόναχο, 2012, σημείο 1.

24 Βλ. επίσης, συναφώς, απόφαση της 29ης Μαρτίου 2007, Aktiebolaget NN (C-111/05, EU:C:2007:195, σκέψη 54), στην οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε, όσον αφορά το άρθρο 299 ΕΚ, νυν άρθρο 355 ΣΛΕΕ, ότι «[ε]λλείπει, στη Συνθήκη, ακριβέστερου ορισμού του εδάφους που υπόκειται στην κυριαρχία κάθε κράτους μέλους, σε κάθε ένα από τα κράτη μέλη απόκειται να καθορίσει την έκταση και τα όρια του εδάφους αυτού, σε συμφωνία με τους κανόνες του δημοσίου διεθνούς δικαίου».

25 Σχετικά με το άρθρο 355 ΣΛΕΕ, βλ. επίσης προτάσεις μου στην υπόθεση The Gibraltar Betting and Gaming Association (C-591/15, EU:C:2017:32, σημεία 54 επ.).

26 Βλ. απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2017, Intel κατά Επιτροπής (C-413/14 P, EU:C:2017:632, σκέψη 43).

27 Στην περίπτωση αυτή και τότε, άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχεία β' και δ', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, και άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχεία β' και δ', του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1).

διέφευγε της εφαρμογής των εν λόγω κανόνων λόγω του γεγονότος απλώς και μόνον ότι ο τρίτος ο οποίος ευθύνεται για την εν λόγω προσφορά ή την εν λόγω διαφήμιση είναι εγκαταστημένος σε τρίτο κράτος, είτε ο διακομιστής του διαδικτυακού τόπου τον οποίο χρησιμοποιεί ευρίσκεται σε τρίτο κράτος είτε το προϊόν που αποτελεί αντικείμενο της ως άνω προσφοράς της ή της ως άνω διαφήμισης ευρίσκεται εντός τρίτου κράτους²⁸.

53. Κατά την άποψή μου, οι δύο αυτές καταστάσεις συνιστούν ακραίες και εξαιρετικού χαρακτήρα περιπτώσεις. Κρίσιμο στοιχείο σε αμφότερες είναι η επίπτωση στην εσωτερική αγορά (έστω και αν ενδέχεται να θίγονται και άλλες αγορές). Η εσωτερική αγορά είναι έδαφος που οριοθετείται σαφώς στις Συνθήκες. Αντιθέτως, το διαδίκτυο έχει, εκ φύσεως, παγκόσμιο χαρακτήρα και είναι, κατά κάποιο τρόπο, πανταχού παρόν. Επομένως, οι αναλογίες και οι συγκρίσεις καθίστανται δυσχερείς.

β) Επί των εξωεδαφικών αποτελεσμάτων των θεμελιωδών δικαιωμάτων

54. Κατά την άποψή μου, δεν είναι επίσης δυνατή η επίκληση, όπως το πράττει ο Défenseur des droits, της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με τα εξωεδαφικά αποτελέσματα της Συμβάσεως για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, στο πλαίσιο της απελάσεως προσώπου σε τρίτη χώρα²⁹, και τούτο για δύο λόγους.

55. Πρώτον, το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη ακολουθεί το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και όχι το αντίστροφο, όπως διευκρινίζεται ρητώς στο άρθρο 51, παράγραφος 2, του Χάρτη³⁰.

56. Δεύτερον, η νομολογία αυτή αφορά τις συγκεκριμένες περιπτώσεις της θανατικής ποινής ή της απαγόρευσης των βασανιστηρίων, ήτοι δικαιωμάτων του ανθρώπου που αποτελούν τη βάση κάθε κράτους δικαίου και από τα οποία ουδεμία χωρεί παρέκκλιση³¹.

57. Αντιθέτως, και αυτό είναι τρόπον τινά το κρίσιμο στοιχείο στην υπό κρίση υπόθεση, το «δικαίωμα στη λήθη» πρέπει να σταθμιστεί με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα.

γ) Επί της στάθμισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων

58. Καθοριστικό επιχείρημα κατά της υποχρέωσης διαγραφής συνδέσμων σε παγκόσμιο επίπεδο είναι αυτό που αφορά τη στάθμιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και τα όσα συνάγονται σχετικά με το ζήτημα αυτό από την απόφαση Google Spain και Google³². Στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο απέδωσε μεγάλη σημασία στη στάθμιση, αφενός, του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και στην ιδιωτική ζωή και, αφετέρου, του έννομου συμφέροντος του κοινού να αποκτήσει πρόσβαση στις αναζητούμενες πληροφορίες.

28 Βλ. απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, L'Oréal κ.λπ. (C-324/09, EU:C:2011:474, σκέψη 63).

29 Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 7ης Ιουλίου 1989, CE:ECHR:1989:0707JUD001403888· ΕΔΔΑ, απόφαση Jabari κατά Τουρκίας, της 11ης Ιουλίου 2000, CE:ECHR:2000:0711JUD004003598· ΕΔΔΑ, απόφαση Ismaili κατά Γερμανίας, της 15ης Μαρτίου 2001, προσφυγή αριθ. 58128/00, και ΕΔΔΑ, Trabelsi κατά Βελγίου, απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, CE:ECHR:2014:0904JUD000014010.

30 Βλ. επίσης απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 19).

31 Βλ., όσον αφορά το άρθρο 4 του Χάρτη, απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψεις 85 και 86 και ρητή αναφορά στο άρθρο 3 και στο άρθρο 15, παράγραφος 2, της Συμβάσεως για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών).

32 Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

59. Γίνεται δεκτό ότι τα δικαιώματα στην προστασία των δεδομένων και στην ιδιωτική ζωή είναι δικαιώματα τα οποία απορρέουν από τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη και πρέπει να εμφανίζουν σύνδεσμο με το δίκαιο της Ένωσης και την εδαφικότητά του. Το ίδιο ισχύει όσον αφορά το έννομο συμφέρον του κοινού να αποκτήσει πρόσβαση στις αναζητούμενες πληροφορίες. Στην Ένωση, το δικαίωμα αυτό απορρέει από το άρθρο 11 του Χάρτη. Το κοινό που αφορά η διάταξη δεν είναι παγκόσμιο, αλλά βρίσκεται εντός του πεδίου εφαρμογής του Χάρτη και είναι, επομένως, ευρωπαϊκό.

60. Εάν γινόταν δεκτή παγκόσμια διαγραφή συνδέσμων, οι αρχές της Ένωσης δεν θα ήταν σε θέση να αποσαφηνίσουν και να οριοθετήσουν το δικαίωμα λήψης πληροφοριών και ακόμη λιγότερο να το σταθμίσουν με τα άλλα θεμελιώδη δικαιώματα στην προστασία των δεδομένων και στην ιδιωτική ζωή. Πολλώ δε μάλλον που το ως άνω συμφέρον του κοινού για πρόσβαση σε ορισμένη πληροφορία διαφοροποιείται κατ' ανάγκην, ανάλογα με τη γεωγραφική θέση, μεταξύ των τρίτων κρατών.

61. Εξάλλου, θα υπήρχε επίσης κίνδυνος να εμποδίζει η Ένωση πρόσωπα σε τρίτες χώρες να αποκτήσουν πρόσβαση σε πληροφορίες. Εάν αρχή εντός της Ένωσης μπορούσε να διατάξει τη διαγραφή συνδέσμων σε παγκόσμια κλίμακα, αυτό θα έστελνε καταστροφικό μήνυμα στις τρίτες χώρες, οι οποίες θα μπορούσαν να διατάξουν επίσης την διαγραφή συνδέσμων δυνάμει της δικής τους νομοθεσίας. Ας υποθέσουμε ότι, για οποιονδήποτε λόγο, τρίτες χώρες ερμηνεύουν ορισμένα δικαιώματά τους κατά τρόπο που εμποδίζει τα πρόσωπα που ευρίσκονται σε κράτος μέλος της Ένωσης να αποκτήσουν πρόσβαση σε πληροφορία που αναζητούν. Θα υπήρχε πραγματικός κίνδυνος εξισώσεως προς τα κάτω, εις βάρος της ελευθερίας έκφρασης, σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο³³.

62. Επομένως, τα επίμαχα διακυβεύματα δεν επιβάλλουν την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 95/46 πέραν του εδάφους της Ένωσης. Αυτό δεν σημαίνει, όμως, ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να επιβάλει σε φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, όπως η Google, να λάβει μέτρα σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεν αποκλείω να υπάρχουν καταστάσεις στις οποίες το συμφέρον της Ένωσης επιβάλλει εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 95/46 πέραν του εδάφους της Ένωσης. Εντούτοις, σε κατάσταση όπως η επίμαχη, δεν συντρέχει λόγος εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας 95/46 κατά τέτοιο τρόπο.

63. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα ότι οι διατάξεις του άρθρου 12, στοιχείο β', και του άρθρου 14, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46 έχουν την έννοια ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, όταν κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων, δεν υποχρεούται να εφαρμόζει τη διαγραφή ως προς το σύνολο των ονομάτων τομέα της μηχανής αναζήτησης που εκμεταλλεύεται, ώστε οι επίμαχοι σύνδεσμοι να μην εμφανίζονται πλέον, ανεξάρτητα από τον τόπο από τον οποίο πραγματοποιείται η αναζήτηση με βάση το ονοματεπώνυμο του αιτούντος.

B. Επί του δεύτερου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

64. Δεδομένου ότι προτείνω να δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, η ανάλυση πρέπει να συνεχιστεί με την από κοινού εξέταση του δεύτερου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος.

³³ Βλ., επίσης, προτάσεις στην υπόθεση Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2013:424, σημείο 121), στις οποίες ο γενικός εισαγγελέας N. Jääskinen διατύπωσε την άποψη ότι το θεμελιώδες δικαίωμα στην πληροφόρηση χρήζει ιδιαίτερης προστασίας στο δίκαιο της Ένωσης, ιδίως ενόψει της εντεινόμενης τάσης των αυταρχικών καθεστώτων σε άλλα μέρη του κόσμου να περιορίζουν την πρόσβαση στο διαδίκτυο ή να λογοκρίνουν το περιεχόμενο που είναι προσβάσιμο μέσω αυτού.

65. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης οφείλει, όταν κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων, να απαλείφει τους επίμαχους συνδέσμους μόνον από τα αποτελέσματα που εμφανίζονται κατόπιν αναζήτησης που πραγματοποιείται με βάση το ονοματεπώνυμο του αιτούντος από το όνομα τομέα που αντιστοιχεί στο κράτος στο οποίο τεκμαίρεται ότι υποβλήθηκε η αίτηση ή, γενικότερα, από τα ονόματα τομέα της μηχανής αναζήτησης που αντιστοιχούν στις εθνικές καταλήξεις ονομάτων τομέα της εν λόγω μηχανής αναζήτησης για το σύνολο των κρατών μελών.

66. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο υποβάλλεται «συμπληρωματικά» προς το δεύτερο, ζητείται να διευκρινιστεί αν ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης που κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων οφείλει να απαλείφει, διά της τεχνικής του «γεωγραφικού αποκλεισμού», ως προς διεύθυνση IP η οποία τεκμαίρεται ότι βρίσκεται στο κράτος κατοικίας του φορέα του «δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων», τα επίμαχα αποτελέσματα των αναζητήσεων που πραγματοποιούνται με βάση το ονοματεπώνυμό του, ή ακόμη, γενικότερα, ως προς διεύθυνση IP η οποία τεκμαίρεται ότι βρίσκεται σε κράτος μέλος που υπόκειται στην οδηγία 95/46, και τούτο ανεξάρτητα από το όνομα τομέα που χρησιμοποιεί ο χρήστης του διαδικτύου που πραγματοποιεί την αναζήτηση.

67. Στα προδικαστικά ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο συνδέει αναπόσπαστα, αφενός, το όνομα τομέα της μηχανής αναζήτησης³⁴ και, αφετέρου, τον τόπο από τον οποίο πραγματοποιείται αναζήτηση στο διαδίκτυο με βάση το ονοματεπώνυμο ορισμένου προσώπου³⁵.

68. Όσον αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, ο σύνδεσμος αυτός είναι αυτονόητος: εάν ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης δεν παρέχει πρόσβαση σε αποτελέσματα αναζήτησης στο σύνολο των ονομάτων τομέα της μηχανής αναζήτησης, ευλόγως οι επίμαχοι σύνδεσμοι δεν θα εμφανίζονται πλέον, ανεξαρτήτως του τόπου από τον οποίο γίνεται η αναζήτηση.

69. Αντιθέτως, λαμβανομένης υπόψη της πρότασής μου να δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, τέτοιος σύνδεσμος δεν υφίσταται πλέον. Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνει το ίδιο το αιτούν δικαστήριο, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να πραγματοποιήσει τις αναζητήσεις του σε οποιοδήποτε όνομα τομέα της μηχανής αναζήτησης. Για παράδειγμα, η επέκταση google.fr δεν περιορίζεται στις αναζητήσεις που πραγματοποιούνται από τη Γαλλία.

70. Εντούτοις, η δυνατότητα αυτή μπορεί να περιοριστεί μέσω της τεχνολογίας του γεωγραφικού αποκλεισμού.

71. Ο γεωγραφικός αποκλεισμός είναι τεχνική διά της οποίας περιορίζεται η πρόσβαση στο διαδικτυακό περιεχόμενο ανάλογα με τη γεωγραφική θέση του χρήστη. Σε σύστημα γεωγραφικού αποκλεισμού, η θέση του χρήστη καθορίζεται με τη χρήση τεχνικών εντοπισμού γεωγραφικής θέσης, όπως η επαλήθευση της διεύθυνσης IP. Ο γεωγραφικός αποκλεισμός, ο οποίος συνιστά μορφή λογοκρισίας, θεωρείται αδικαιολόγητος στο δίκαιο της εσωτερικής αγοράς της Ένωσης όπου αποτελεί, μεταξύ άλλων, αντικείμενο κανονισμού με σκοπό να εμποδίσουν εμπορευόμενοι δραστηριοποιούμενοι σε κράτος μέλος να αποκλείουν ή να περιορίζουν την πρόσβαση σε πελάτες από άλλα κράτη μέλη που θέλουν να πραγματοποιήσουν διασυνοριακές συναλλαγές στις επιγραμμικές διεπαφές τους³⁶.

³⁴ Για παράδειγμα, google.fr, google.lu, google.za ή google.com.

³⁵ Για παράδειγμα, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Νότια Αφρική ή Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

³⁶ Βλ. επίσης κανονισμό (ΕΕ) 2018/302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Φεβρουαρίου 2018, για την αντιμετώπιση του αδικαιολόγητου γεωγραφικού αποκλεισμού και άλλων μορφών διακριτικής μεταχείρισης με βάση την ιθαγένεια, τον τόπο διαμονής ή τον τόπο εγκατάστασης των πελατών εντός της εσωτερικής αγοράς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και (ΕΕ) 2017/2394 και της οδηγίας 2009/22/ΕΚ (ΕΕ 2018, L 601, σ. 1).

72. Αν γίνει δεκτός ο γεωγραφικός αποκλεισμός, ελάχιστη σημασία έχει το χρησιμοποιούμενο όνομα τομέα του φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης. Επομένως, προτείνω να εξεταστεί το τρίτο προδικαστικό ερώτημα πριν από το δεύτερο.

73. Στην απόφαση *Google Spain* και *Google*³⁷, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης πρέπει να διασφαλίζει, στο πλαίσιο των ευθυνών, των ικανοτήτων και των δυνατοτήτων του, ότι η δραστηριότητα της εν λόγω μηχανής αναζήτησης ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της οδηγίας 95/46 ώστε οι προβλεπόμενες με αυτήν εγγυήσεις να μπορούν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους και να μπορεί να υλοποιείται στην πράξη η αποτελεσματική και πλήρης προστασία των υποκειμένων των δικαιωμάτων, ιδίως η προστασία του δικαιώματός τους στην προστασία της ιδιωτικής ζωής³⁸.

74. Επομένως, εφόσον διαπιστωθεί η συνδρομή τέτοιου δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων, απόκειται στον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης να λάβει κάθε μέτρο στη διάθεσή του προκειμένου να διασφαλίσει αποτελεσματική και πλήρη διαγραφή συνδέσμων³⁹. Ο φορέας εκμετάλλευσης πρέπει να προβεί σε όλες τις τεχνικά εφικτές ενέργειες. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την τεχνική του γεωγραφικού αποκλεισμού, και τούτο ανεξαρτήτως του ονόματος τομέα που χρησιμοποιεί ο χρήστης του διαδικτύου που πραγματοποιεί την αναζήτηση.

75. Η διαγραφή συνδέσμων πρέπει να πραγματοποιηθεί όχι σε εθνικό επίπεδο, όπως θα εξηγήσω εν συνεχεία, αλλά στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

76. Δεδομένου ότι η οδηγία 95/46 έχει ως «στόχο την κατοχύρωση υψηλού επιπέδου προστασίας στην [Ένωση]»⁴⁰, αποσκοπεί στην καθιέρωση πλήρους συστήματος προστασίας των δεδομένων το οποίο βαίνει πέραν των εθνικών συνόρων. Βασισμένη στο πρώην άρθρο 100Α ΣΕΚ⁴¹, η οδηγία υιοθετεί αντίληψη της εσωτερικής αγοράς η οποία περιλαμβάνει, ως γνωστόν, χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα⁴². Ως εκ τούτου, διαγραφή συνδέσμων σε εθνικό επίπεδο θα προσέκρουε σε αυτόν τον σκοπό εναρμόνισης και στην πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας 95/46⁴³.

77. Εξάλλου, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, υπό το καθεστώς του κανονισμού 2016/679, το ζήτημα αυτό δεν θα ετίθετο καν, δεδομένου ότι ο εν λόγω κανονισμός, ως τέτοιος, «ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος»⁴⁴. Βασισμένος στο άρθρο 16 ΣΛΕΕ, ο κανονισμός 2016/679 βαίνει πέραν της προσεγγίσεως της εσωτερικής αγοράς που ακολουθεί η οδηγία 95/46 και έχει σκοπό να διασφαλίσει πλήρες σύστημα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ένωση⁴⁵. Ο κανονισμός αυτός παραπέμπει συστηματικά στην Ένωση ή στα κράτη μέλη⁴⁶.

37 Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (C-131/12, EU:C:2014:317).

38 Βλ. απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, *Google Spain* και *Google* (C-131/12, EU:C:2014:317, σκέψη 38).

39 Στην απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, *Mc Fadden* (C-484/14, EU:C:2016:689, σκέψη 96), το Δικαστήριο υπογράμμισε, σε σχέση με προβολή του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, ότι τα μέτρα που λαμβάνει ο αποδέκτης διαταγής, για την εκτέλεσή της πρέπει να είναι επαρκώς αποτελεσματικά ώστε να διασφαλίζεται η πραγματική προστασία του επίμαχου θεμελιώδους δικαιώματος, δηλαδή να έχουν ως αποτέλεσμα να παρακωλύουν ή, τουλάχιστον, να δυσχεραίνουν τη μη εγκεκριμένη πρόσβαση σε προστατευόμενα αντικείμενα ή να αποθαρρύνουν ουσιαστικά την πρόσβαση των χρηστών του διαδικτύου, οι οποίοι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του αποδέκτη της διαταγής αυτής, στα εν λόγω αντικείμενα τα οποία τέθηκαν στη διάθεσή τους κατά τρόπο που θίγει το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα. Βλ., επίσης, απόφαση της 27ης Μαρτίου 2014, *UPC Telekabel Wien* (C-314/12, EU:C:2014:192, σκέψη 62). Η συλλογιστική αυτή μπορεί να εφαρμοστεί και στην υπό κρίση υπόθεση.

40 Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 95/46.

41 Νυν άρθρο 114 ΣΛΕΕ.

42 Βλ. άρθρο 26, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

43 Αντιθέτως, εκτιμώ δυσχερή την επίκληση του Χάρτη εν προκειμένω, όπως το πράττουν ορισμένοι μετέχοντες στη διαδικασία, στο μέτρο που αυτός εφαρμόζεται μόνο εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Επομένως, το πεδίο εφαρμογής του καθορίζεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46, και όχι το αντίστροφο.

44 Βλ. άρθρο 288, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ καθώς και την πανηγυρική διατύπωση στον κανονισμό 2016/679 *in fine*.

45 Ομολογουμένως, η διάταξη του άρθρου 16 ΣΛΕΕ δεν υπήρχε κατά τον χρόνο εκδόσεως της οδηγίας 95/46 και για τον λόγο αυτό αυτή βασίζεται στο άρθρο 114 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 110Α ΣΕΚ).

46 Στον πληθυντικό αριθμό.

78. Επομένως, στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα προτείνω να δοθεί η απάντηση ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης υποχρεούται να απαλείψει τους επίμαχους συνδέσμους από τα αποτελέσματα που εμφανίζονται κατόπιν αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμο του αιτούντος σε τόπο ευρισκόμενο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, ο εν λόγω φορέας εκμετάλλευσης οφείλει να λάβει κάθε μέτρο στη διάθεσή του προκειμένου να διασφαλίσει αποτελεσματική και πλήρη διαγραφή συνδέσμων. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την τεχνική του γεωγραφικού αποκλεισμού από διεύθυνση IP η οποία τεκμαίρεται ότι βρίσκεται σε κράτος μέλος υποκείμενο στην οδηγία 95/46 και τούτο ανεξαρτήτως του ονόματος τομέα μέσω του οποίου ο χρήστης του διαδικτύου πραγματοποιεί την αναζήτηση.

VI. Πρόταση

79. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία) ως εξής:

- 1) Οι διατάξεις του άρθρου 12, στοιχείο β', και του άρθρου 14, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, έχουν την έννοια ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, όταν κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων, δεν υποχρεούται να εφαρμόζει τη διαγραφή ως προς το σύνολο των ονομάτων τομέα της μηχανής αναζήτησης που εκμεταλλεύεται, ώστε οι επίμαχοι σύνδεσμοι να μην εμφανίζονται πλέον, ανεξάρτητα από τον τόπο από τον οποίο πραγματοποιείται η αναζήτηση με βάση το ονοματεπώνυμο του αιτούντος.
- 2) Ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης υποχρεούται να απαλείψει τους επίμαχους συνδέσμους από τα αποτελέσματα που εμφανίζονται κατόπιν αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμο του αιτούντος σε τόπο ευρισκόμενο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, ο εν λόγω φορέας εκμετάλλευσης οφείλει να λάβει κάθε μέτρο στη διάθεσή του προκειμένου να διασφαλίσει αποτελεσματική και πλήρη διαγραφή συνδέσμων. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την τεχνική του γεωγραφικού αποκλεισμού από διεύθυνση IP η οποία τεκμαίρεται ότι βρίσκεται σε κράτος μέλος υποκείμενο στην οδηγία 95/46 και τούτο ανεξαρτήτως του ονόματος τομέα μέσω του οποίου ο χρήστης του διαδικτύου πραγματοποιεί την αναζήτηση.